

Tammiste metsade kaitseala kaitse-eeskirja seletuskiri

Määruse eelnõu „Tammiste metsade kaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“ juurde

Tori valla volikogu määrusega võetakse looduskaitseaduse alusel kohaliku kaitse alla Tori vallas, Tammiste külas asuvad puhkemetsad, et kaitsta sealseid väärtuslikke metsakooslusi, mis on kohalike elanike poolt väga aktiivses kasutuses nii puhkamiseks, sportimiseks, jalutamiseks kui ka metsasaaduste korjamiseks ning piirkonnas kõrgelt hinnatud.

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse (LKS) § 10 lõike 7 punkti 2 kohaselt on kohaliku omavalitsuse volikogul õigus võtta kaitstav loodusobjekt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord.

LKSi § 8 lõike 1 ja eelnimetatud määruse § 2 lõike 1 kohaselt on igapäevaeliselt esitada kaitse alla võtmise algatajale ettepanek loodusobjekti kaitse alla võtmiseks. Esialgse ettepaneku Tammiste metsade kohaliku kaitse alla võtmiseks tegi MTÜ Tammiste-Veskimetsa Külaselts 07.10.2021. Tori vallavalitsus kohandas selle vastavaks LKS § 8 lõikes 2 sätestatud nõuetele ning tegi ettepaneku Tammiste metsade kohaliku omavalitsuse tasandi kaitse alla võtmiseks ja tellis ettepanekule põhjendatuse ekspertiisi 15.11.2022.

Käesoleva määruse eesmärk on sätestada tingimused, mis tagavad Tammiste metsade väärtuslike looduskoosluste säilimise ning parandavad inimeste puhkevõimalusi neis metsades. Tammiste metsad kuuluvad Tori valla rohevõrgustikku. Hetkel kehtiva Sauga valla üldplaneeringu (kehtestatud Sauga Vallavolikogu 05.12.2016 otsusega nr 97) kohaselt on tegemist virgestusrajatiste ja puhkemetsa maa-ala ning roheline võrgustiku alaga (tugiala ja koridor). Neid kõrge loodus- ja puhkeväärtusega metsi kasutavad aktiivselt nii Tammiste küla kui Tori valla ja Pärnu linna elanikud kui ka külalised kaugemalt. Tammiste metsade loodus- ja puhkeväärtusi ohustavad aga üha kasvavad kaevandus- ja metsanduskoormus, mis tingib vajaduse reguleerida paremini piirkonna maakasutust. Tammiste metsade kaitseala moodustamine ei too kaasa suuri muudatusi roheala senistele külastajatele.

Volikogu määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Tori vallavalitsus.

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1 Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on tagada väärtuslike metsamaastike ja looduskoosluste ning neis elutsevate kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse ning inimeste puhke- ja virgestusvõimaluste säilitamine ning parandamine.

LKSi § 7 järgi on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. LKSi § 4 lõikes 7 on täpsustatud, et kohaliku omavalitsuse tasandil võib kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. Tammiste metsade kaitseala moodustamise eeldused on siinsete metsakoosluste

kõrge elustikuline väärtus ja selle ohustatus, kõrge puhkeväärtus ja esteetiline ning pärandkultuuriline väärtus.

Elustikuline väärtus ja ohustatus

Tammiste metsade kaitseala territooriumil levib elurikas põline mets, mis kannab väärtuslikke looduskoosluseid. Loodusdirektiivi elupaigatüüpe EELISE andmetel Tammiste metsade kaitseala piiresse ametlikult ei jää, sest metsad on läbi aegade olnud laiguti raies. Kindlasti tuleks siin elupaigatüüpe aga põhjalikumalt inventeerida, sest siin võib metsaelupaikadest tõenäoliselt leida väiksemaid laiike vanasid loodusmetsi (9010*). Kasvukohatüüpidest leidub alal kõige rohkem erinevaid mustikamännikuid (sh karusambla-mustika ja jänese kapsa-mustika kasvukohatüüpi). Siinsed metsad muudab elurikasteks just see, et nad ei ole enamasti puhtad männikud vaid männi-kuuse segametsad. Samuti on metsad mosaiiksel mitmekesise vanusega ja lõunapoolsel lahustükil ka reljeefsel aluspinnal. Kõik see tekitab alale mitmekesiseid elu- ja varjupaiku ning muudab ka inimestele neis metsades liikumise oluliselt huvitavamaks. Alal ja selle lähiumbruses paiknevad mitme I, II ja III kaitsekategooria elustikuliigi elupaigad. Kaitsealustest loomaliikidest on kavandatava Tammiste metsade kaitseala territooriumil ja selle vahetus ümbruses ametlikult registreeritud kokku 12 kaitsealust liiki. Neist I kaitsekategooria liike 1, kelle elupaika on moodustatud ka riiklik kaitsealune püsielupaik, mis jääb kavandatava Tammiste metsade kaitseala piiresse. II kaitsekategooria liike on kaitsealal registreeritud kokku 6 (sh viis nahkhiireliiki ja 1 rähniliik). III kaitsekategooria liike on registreeritud kokku 5 (kõik linnuliigid). Kavandatava kaitseala piiresse jääb 18 metsa vääriselupaika pindalaga kokku enam kui 27 ha ja need paiknevad laiali kõikjal üle kavandatava ala, hõlmates just need metsaeraldised, mille vanus on keskmisest kõrgem ja mis on metsanduslikus mõttes kas küpses eas või selle juba ületanud. Vääriselupaiku iseloomustavad kohati isegi üle 200-aastased männid. Alal leidub ka loodusmetsade tunnusliiki – männitaelikut. Lisaks sellele on kavandatav kaitseala suurulukite elu-, sigimis-, varje-, toitumis- ja rändepaik. Eriti haruldaseks teeb kaitseala piirkonna kõrge väärtuslike looduskoosluste mitmekesisus.

Puhkeväärtus ja looduse hüved

Tammiste metsade kaitseala edelaosas kulgeb populaarne RMK Tammiste metsarada, mille lõunapoolses tipus Pärnu jõe ääres asub ka RMK Tammiste avalik pikniku koht. Selle matkaraja ja piknikukoha populaarsus ja aktiivne kasutus viitavad ala metsade kõrgele kultuurilise hüve kvaliteedile, mida tuleb alal kindlasti säilitada.

Tammiste metsade kaitseala pakub kõrge kvaliteediga kõiki looduse hüvesid, aga eriti oluline on kaitsta siin väärtuslikke baashüvesid, kultuurilisi hüvesid ja reguleerivaid hüvesid. Kõrgeima kvaliteediga looduse baashüvesid kannab kaitseala põhjaosa. Sellel alal on ohtralt kaitsealuste liikide ja ulukite pesitsus-, sigimis-, talvitus-, varje-, rände- ja toitumiskohti. Samas pakub see kaitseala põhjaosa ka reguleerivaid hüvesid, nagu tuulekaitse, pinnasekaitse, veeregulatsioon ja õhu puhastamine. Siinsed metsad pakuvad ka mitmeid kultuurilisi hüvesid, nagu marjade ja seente omatarbeks korjamise võimalus. Tammiste metsade põhjapoolsel osal on väga oluline säilitada ka just reguleerivaid hüvesid, ennekõike just veevaru säilitamist ja infiltratsiooni, kuna alal asuvad olulised tuletõrje-veevõtutiigid.

Tammiste metsade kaitseala lõunapoolse osa kõige kõrgema kvaliteediga hüvede grupiks on kultuurilised hüved – ennekõike inimeste puhkamine alal, sportimine siinsete liikumisradade võrgustikus, liikumine lemmikloomadega, jalutamine peredega, loodusharidus ja loodus-

fotograafia, aga ka marjade ja seente omatarbeks varumine. Pärnu jõe äärsel alal ka ilmselt harrastuslik kalapüük. Väga olulised on siina ka reguleerivad hüved, eriti õhupuhastus ning müratõke, kuna metsad piirnevad elamualadega.

Neljanda looduse hüvede grupi, varustavate hüvede, eriti puidu jt metsamaterjalide varumise peale saab siin mõelda alles siis kui ülejäänud kolm hüvede tüüpi on vajalikus mahus tagatud. Seega võib metsa traditsioonilist majandamist sel kaitsealal teha vaid lähtuvalt kultuurilise, reguleeriva ja baashüve esmatähtsusest ning traditsiooniline puidu varumine tuleb seetõttu kõne alla vaid valik- ning kujundusraielise püsimeetsandusena ja vaid käsitsi.

Esteetiline ja pärandkultuuriline väärtus

Tammiste metsade kaitseala on varasemalt ümbritsenud suvituspiirkonnad mis on aegade jooksul kujunenud inimeste püsivateks elupaikadeks. Oluline on terviklike alade maastikulise sidususe ja loodusväärtuste säilitamine eesmärgiga tagada kohalikele inimestele virgestusvõimalused. Alal levivad männimetsad on inimestele atraktiivsed ja suure esteetilise väärtusega, mistõttu kasutavad metsa aktiivselt nii tervisesportlased, loodushuvilised kui ka korilased. Ala kasutus on kõige intensiivsem suveperioodil. Alal asub Riigimetsa Majandamise Keskuse Pärnumaa puhkeala koosseisu kuuluv Tammiste metsarada koos pikniku kohaga. RMK tutvustab metsarada järgmiselt: *Nii nagu Harku metsas olev õpperada tallinlastele on Tammiste 2,8 km pikkune metsarada pärnulastele üheks meelispaigaks linnalähedases looduses (rajale pääseb Tammiste teelt Tammiste hooldekodu lähedalt). Rajal on 18 vaatluspunkti, igaihe juures asuvad selgitavad joonised ja tekstid. Metsarajal saab tutvuda mitmesuguste metsandus- ja looduskaitseteemadega. Õpperaja tarbeks on rajatud lõkkekoht. Raja alguses asuvalt suurel teabetahvilt saab ülevaate metsanduse põhimõistetest, mida tundmata on algajal metsahuvilisel rajal olevatest infotahvlitest raske aru saada. Need, kes metsanduse temaatikaga rohkem kursis, võivad tutvuda keerulisemate teemadega, nagu hooldusraied, metsa uuendamine ja plusspuud. Samas võib rajale minna ka lihtsalt kui vaheldusrikkale jalutuskäigule linnalähedases metsas, kus võib imetleda nii 160-aastase hoiu metsa vaikust kui Pärnu jõeäärseid põlisleppasid.*

Pärandkultuuriobjektidest on Tammiste metsade kaitseala piires või lähimas ümbruses registreeritud kolm objekti - Tammiste kaitselinn (militaarpärand), kaitseala lõunapoolse lahustüki kaguservas, Pärnu jõe ääres; II maailmasõja mälestuskivi (militaarpärand), kaitseala lõunapoolse lahustüki põhjapoolses nurgas ja Niidu metsavahikoht (metsanduslik ajaloopärand), kaitseala põhjapoolse lahustüki läänepoolse nurga lähedal. Kaitsealale jääb ka Tammiste kalmistu, mis oli aastakümneid mitteametlik matmispaik, kuid mis käesoleval, 2022. aastal seadustati. Tammiste kalmistule on maetud enamasti läheduses asuva Tammiste hooldekodu elanikud, kellel polnud lähedasi.

2.2 Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Tammiste metsade kaitseala asub Tori valla üldplaneeringu järgi seatud rohevõrgustikus. Samas ei taga rohevõrgustiku staatus selle ala loodus- ja kultuuriväärtuste säilimist, kuna tingimused, mis on rohevõrgustikule seatud on väga ehitustegevuse kesksed ja hoiavad ära vaid uute suuremate tiheasualade tekke, aga mitte ulatuslikke lageraieid ega kaevandusi. Seetõttu ei ole planeeringuline lahendus praeguse seisuga kindlasti ala looduse hüvede kõrge kvaliteedi säilitamiseks piisav ja ala kaitse alla võtmine on arvestades leiduvaid loodus- ja kultuuriväärtusi kindlasti põhjendatud ning otstarbekas.

2.3 Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

LKSi § 4 lõikes 1 on sätestatud kaitstavate loodusobjektide tüübid, mille hulka kuuluvad muu hulgas kaitsealad (nt looduskaitsealad, maastikukaitsealad) ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid. Kuigi Tammiste metsade kaitseala piirkond on ilmselt liigagi vähe uuritud, ei leidu sellel praeguste teadaolevate ametlike andmete alusel piisaval määral kaitsealuste liikide leiukohti ja elupaiku, et moodustada siia riiklik kaitseala. Samuti on kaitseala üheks suuremaks väärtuseks väärtuslike looduskoosluste, sh vääriselupaikade järel just ala metsade puhkeväärtus kohalikele inimestele. Seepärast on asjakohane võtta kaitstav loodusobjekt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla.

LKSi § 4 lõike 7 järgi võib kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. Selleks, et eristada kaitstavate loodusobjektide tüüpe (LKS § 4 lg 1) ehk riiklikult kaitstavaid kaitsealasid (LKS § 4 lg 2) kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavatest pindalalistest objektidest, ei kasutata Tammiste metsade kaitseala nimetuses termineid „looduskaitseala“ või „maastikukaitseala“.

2.4 Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndi piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et see hõlmab olulisemaid kaitset vajavaid loodus- ja pärandkultuuri väärtusi ning ala piirid peavad olema selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad.

Seetõttu on kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid maakatastri piire. Kaitseala koosseisu arvatakse osaliselt või tervikuna järgmised maaüksused.

Nr	Katastrinumber	Aadress	Pindala, ha (sh kaitsealal)	Sihtotstarve	Omandivorm
1	73001:008:1983	Surju metskond 11	124,4 (107,0)	Maatulundusmaa	Riigiomand
2	80901:001:1062	Surju metskond 12	118,6 (118,6)	Maatulundusmaa	Riigiomand
3	73001:008:1957	Surju metskond 67	5,4 (5,4)	Maatulundusmaa	Riigiomand
4	73001:008:1958	Uuemetsa tee	5,7 (3,4)	Transpordimaa	Munitsipaalomand
5	80901:001:0998	Tuhkpuu	3,6 (3,6)	Üldkasutatav maa	Munitsipaalomand
6	80901:001:0999	Tammiste kalmistu	0,3 (0,3)	Üldkasutatav maa	Munitsipaalomand

Tammiste metsade kaitseala paikneb Tori vallas, Tammiste külas kahel pool Pärnu-Rakvere-Sõmeru maanteed. Kaitseala suuruseks on ca 238 ha ja see jääb munitsipaal- ning riigiomandisse kuuluvatele maadele. Kaitseala koosneb kahest lahustükist, millest üks, suurusega 117,3 ha jääb Tammiste teest (riigimaantee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru Pärnu poolne osa) põhja poole ja teine, suurusega 121 ha lõuna poole, Tammiste tee ja Pärnu jõe vahelisele alale. Vähendamaks halduskoormust tulevikus, on Tammiste tee (riigimaantee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru Pärnu poolne osa) ja sellega paralleelne kõrgepingeliini kaitsevöönd kaitsealast välja jäetud.

LKS § 44 lg 1 kohaselt võib omavalitsuse poolt moodustatud kaitsealal kehtestada LKS §-s 31 sätestatud kaitsekorda ehk piiranguvööndi kaitsekorda, mida võib kaitse-eeskirjaga leevendada. Seetõttu koosneb kaitseala ühest piiranguvööndist (Tammiste piiranguvöönd),

mille piir kattub kaitseala välispiiriga. Kaitseala välispiir on märgitud määruse eelnõu lisas olevale kaardile.

Kaitseala valitsejaks on Tori Vallavalitsus.

2.5 Kaitsekord

2.5.1 Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodus- ja pärandkultuuri väärtusi ning ala paiknemist rohevõrgustikus.

Piirangute seadmisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealal saab jätkuda tavapärase ekstensiivne inimtegevus ja külastus ning on võimalik ellu viia kaitsekorralduslikke töid, rajada puhkerajatisi ja hooldada tehovõrke. Kaitse-eeskirjas kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitse-eesmärkide saavutamise ning on saavutatava mõjuga proportsionaalsed.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele, mis tuleneb Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) §-st 32. Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PSi §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PSi §-st 53. PSi §-de 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust looduskaitsealadel eesmärkidel piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjas piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate, kohalikul tasandil oluliste loodusväärtuste säilimine. Neid eesmärke saab pidada legitiimseks, kuna LKSi kohaselt on loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmine lubatav ohustatud, haruldase ja esteetiliselt väärtusliku looduskeskkonna ja kaitsealuste liikide kaitse eesmärgil. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne muu, isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Valitud piirangud on ka mõõdukad. Piirangute proportsionaalsust käsitletakse lähemalt allpool.

Kaevandamis- ja metsandusettevõtluse korral on risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud kaitse-eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Seletuskirja järgnevatel punktides on esitatud piirangute põhjendused.

2.5.2 Lubatud tegevused

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades määruses sätestatud erisusi. Inimestel on lubatud kaitsealal viibida ning korjata seal marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi. Liikumispiiranguid ei ole kehtestatud, sest puuduvad sellised kaitsealused liigid, mida nende kasvukohas, elupaigas või koondumispaigas viibimine võiks kahjustada, või on need piirangud kehtestatud juba teiste kaitsekorralduslike meetmetega, nt püsielupaiga kaudu. Kaitsealal on

telkida, lõket teha ja grillida lubatud vaid kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Kontrollimatu telkimine, lõkke tegemine ja grillimine võivad ohustada kaitseväärtusi.

Kaitsealal on piiratud rohke osalejate arvuga rahvaürituste korraldamist selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Kuni 50 osalejaga üritusi võib ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohtades korraldada ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Kui osalejaid on üle 50, tuleb ürituse korraldamiseks taotleda kaitseala valitseja nõusolek. Piirang on vajalik eelkõige selleks, et kaitsta kaitsealuste liikide kasvukohti ja vältida maastiku liigset kahjustamist. Ürituse korraldamiseks nõusoleku andmisel saab kaitseala valitseja seada liike või maastikku säästvaid tingimusi ja piiranguid. Väiksema osalejate arvuga (kuni 50 osalejat) ürituste puhul ei nõuta kaitseala valitseja nõusolekut, et vältida halduskoormuse suurenemist ja liigset rangust võrreldes riiklikul tasandil kaitstavate alade kaitsereežiimiga. Muu hulgas on võimalik korraldada kaitsealal õuesõpet või välitreeninguid, küsimata selleks iga kord nõusolekut.

Kaitsealal on lubatud jalgratastega sõita teedel ja radadel, mootor- ja maastikusõidukiga on lubatud sõita teedel kehtivast liikluskorraldusest lähtudes ning väljaspool teid on lubatud sõita järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seoses, kaitseala valitseja nõusolekul teadustegevusega seoses ning kaitse-eeskirjas lubatud tööde tegemiseks. Eelpool nimetatud juhtudel on jalgratta, mootor- ja maastikusõidukiga ning ujuv vahendiga sõitmine võimalik kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja nõusolekut on vaja selleks, et oleks võimalik seada vajaduse korral ajalisi või ruumilisi piiranguid kaitsealuste liikide elupaikades ja kasvukohtades. Erandjuhul, mil mootorsõiduki ja maastikusõidukiga tohib alal väljaspool teid sõita, on sätestatud LKSi § 30 lõike 3 eeskujul ning tulenevalt LKS § 31 lõike 2 punktist 10. Metsa majandamine kaitse-eesmärkide täitmiseks on alal kaitse-eeskirja kohaselt lubatud tegevus. Seetõttu tuleb jätta võimalus alal nende tööde tegemiseks sõita.

Uute ehitiste ja rajatiste rajamine ilma kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud, kuid kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud püstitada ehitisi ning rajatise kaitseala tarbeks või kui see ei kahjusta kaitseala väärtuslikke looduskooslusi. Ehitustegevuse keelamine on põhjendatud, siis kui see kahjustab kaitstavaid väärtuslikke looduskooslusi ja rikub kaitseala kaitseväärtusena kirjeldatud maastikuilmet. Lisaks eeldab uue hoonestuse rajamine ka uute kommunikatsioonide rajamist (elekter, vesi, reovesi, teed jmt), mis omakorda kujundab või rikub maastikuilmet. Erandid on kehtestatud selleks, et vajaduse korral varustada ümberkaudseid elanikke vajalike teenustega ning lubada püstitada kaitseala tarbeks ehitisi (nt tähised, infotahvlid). Ala on potentsiaalne puhke- ja sportimisala, mistõttu on jäetud võimalus arendada see välja viisil, mis ei kahjusta kaitseväärtusi. Väikesemahulised arendused (matkaraja rajamine, infotahvlid, puhkekoht jmt) ei kahjusta maastikku ning võimaldavad inimestel looduses viibida, edendada loodusharidust jne.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud muuta veekogude veetaset ja kaldajoont. Kaitseala territooriumil paiknevad vaid väga väikesed veekogud, seega ei oma see punkt kaitse-eeskirjas ka just liiga suurt tähtsust. Praegu puudub huvi veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise vastu, kuid kaitse-eeskiri annab võimaluse sellise huvi ilmnemise korral neid tegevusi kaitseala valitseja nõusolekul teha.

2.5.3 Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud maavara kaevandamine. Kaevandamistegevus ohustab kaitseala väärtuslikke looduskooslusi ja teisi kaitseväärtusi. Maavara kaevandamisega kujundatakse ümber maastikku, hävitatakse loomade elupaigad ja taimede kasvukohad ning rikutakse maastikuilmet, samuti halvenevad virgestusvõimalused. Seega hävitaks kaevandamine kaitstavad väärtused ning ühtlasi võib see mõjutada piirkonna veerežiimi. Kaevandamise keelamine on kaitseväärtuste säilitamiseks hädavajalik meede, millest leebema vahendiga ei ole kaitse-eesmärke võimalik saavutada.

Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, sest see vaesestab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet ning pole kaitstavale alale kohane. Metsa majandamine on kaitse-eeskirja kohaselt lubatud tegevus, kuid metsa majandamisel tuleb lähtuda kaitseala kaitse-eesmärgist. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud kõik raieliigid, välja arvatud uuendusraie, mis on kaitse-eeskirja kohaselt keelatud. Lageraie kahjustab looduskeskkonda ja virgestusvõimalusi aastakümneteks, kuna selle käigus likvideeritakse metsaeraldisel suurel alal kõik puud. Kaitsealal on ennekõike soovitud valik- ja kujundusraied, mida tehakse vastavalt kaitsekorralduskavale. Kujundusraied on vajalikud kaitsealuste liikide elupaikade soodsa seisundi hoidmiseks või saavutamiseks. Teatud juhtudel on lubatud ka muud raieliigid kui need on vajalikud väärtusliku maastikuilme tagamiseks, ühevanuselise ja -liigilise puistu järkjärguliseks kujundamiseks looduslikuma struktuuriga ja elurikkamaks püsimeetsaks ning puhkeväärtuse ja virgestusvõimaluste säilitamiseks ja parandamiseks enam kui 50-aastases perspektiivis. Kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raie liigi, tehnoloogia ja aja, puidu kokku- ja väljaveo, raielangi suuruse, raielangi puhastamise viisi ning puistu koosseisu ja täiuse kohta. Kõik nimetatud tegevused saavad toimuda kaitseala kaitsekorralduskava ja pikaajalise metsamajandamiskava alusel, mis lähtuvad kaitseala kaitse-eesmärgist. Kaitsealal on eelistatud püsimeetsanduslik metsamajandus.

Pinnase ja maastikuilme kaitseks on kaitsealal üldjuhul keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu juhul, kui pinnas seda võimaldab (vedu on võimalik pinnast kahjustamata).

Kaitsealal on keelatud maaparandussüsteemide rajamine, sest see avaldab koosluste negatiivset mõju. Veerežiimi muutmine, mis maaparandussüsteemi rajamisega kaasneb, on tavaliselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis avaldab kooslustele ja liikidele negatiivset mõju. Sellise suurt piirkonda hõlmava tegevuse mõju ulatub ka ümbritsevatele aladele. Veerežiimi muutused muudavad kasvukohatingimusi ja seeläbi ka koosluste liigilist koosseisu ja mitmekesisust.

2.5.4 Tegevuse kooskõlastamine

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud kindlaks LKSi § 14 lõikes 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu.

Kui tegevus vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitseala valitseja nõusolekut, kuid võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit, ei kooskõlasta kaitseala valitseja seda tegevust. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel ei kahjusta tegevus kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides on nimetatud tegevus, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Tegevuste kooskõlastamisel saab kaitseala valitseja esitada tingimusi, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Kaalutusõiguse kaudu on võimalik otsida ning leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Määruse jõustumine

Määrus jõustub looduskaitse seaduse § 11 lõike 6 kohaselt kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Kaitse-eeskirja, kaitseala välispiiri ja vööndi piiri kaardiga ning seletuskirjaga saab tutvuda Tori vallavalitsuses.

4. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest kinnisasja omanikule või valdajale tulenevad õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

5. Määruse mõjud

Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstava loodusobjekti moodustamine mõjub positiivselt kohaliku kogukonna kindlustundele, sest loodusväärtused säilivad ka edaspidi ning ala jääb avalikku kasutusse. Lisaks annab see laiemale avalikkusele signaali ala väärtustest ning otsustajatele paremad võimalused ja selge raamistiku ala kaitse korraldamiseks.

Kaudselt võib kaitseala olemasolu tõsta kinnisvara väärtust piirkonnas.

6. Loodusobjekti kaitse alla võtmisega ja kaitse korraldamisega seotud kulutused

LKS § 8 lg 2 p 5 kohaselt peab loodusobjekti kaitse alla võtmise ettepanek sisaldama loodusobjekti kaitse alla võtmisega ja kaitse korraldamisega seotud kulutuste hinnangut.

Kaitse alla võtmisega kaasnevad ühelt poolt nii menetluskulud ja teiselt poolt kaitse korraldamisega seotud kulud (loodusobjekti hooldustööde ja kaitse alla võetava loodusobjekti tähistamise kulud).

Tammiste metsa kaitse alla võtmisel on peamiseks kuluks kaitseala tähistamine. LKS § 23 lg 1 kohaselt tähistatakse kaitseala, hoiala, kaitstav loodusobjekt ja kohaliku omavalitsuse

tasandil kaitstav loodusobjekt nii, et kaitstava loodusobjekti asukohast looduses oleks võimalik mõistlikul viisil aru saada. Lisaks tuleb arvestada täiendavate keelumärkide ja teetõkete paigaldamisega, mis on vajalikud liikluse suunamiseks.

Kaitseala märgistamiseks kaitseala piirile ja olulisemate liikumisteede äärde on vajalik paigaldada umbes 30-40 tähist. Ühe tähise keskmine hind on umbes 50 eurot. Kaitseala matkaradade juurde tuleks kaitseala piirile paigaldada mootorsõidukitega sisenemise keelumärgid, mida tuleks kokku paigaldada umbes 5-10. Ühe sellise märgi keskmine hind on samuti umbes 50 eurot. Arvestades umbkaudselt lisaks ka paigalduse kulu ühe tähise/märgi kohta pool selle hinnast, on hinnanguline tähiste ja keelumärkide kulu kokku 2625-3750 eurot.

Tammiste metsade kaitseala eesmärgiks on ala looduskoosluste võimalikult puutumatuna säilitamine, sealhulgas jäetakse lamapuiduks nii tormimurd kui ka surnud puud ja seetõttu ei ole ala loodusliku ilme säilitamiseks vaja teha lisakulutusi. Muude hooldustööde kulud jäävad võrreldes varasemaga samale tasemele. Vajadusel tuleb kõrvaldada vaid teede ja radade ääres paiknevat ohtlikud (murdunud, kuivanud) puud.

Täpsemate kaitsekorralduslike tööde planeerimiseks võib koostada kaitsekorralduskava, kuid ka need tegevused peavad lähtuma kaitse-eeskirjast. Vastavalt LKS § 25 lõikele 1 ei ole kaitsekorralduskava koostamine kohustuslik.

Kaitse alla võtmise kogukulud (tähistamine, keelumärgid, teetõkked) on hinnanguliselt kokku umbes 5000 eurot ja need kaetakse Tori valla eelarvest.

7. Menetlus

Tammiste puhkemetsade kohaliku kaitse alla võtmise menetluse algatamise korralduse eelnõu punktides 1 ja 5 välja toodud kuupäevad on esitatud arvestusega, et kaitse alla võtmine algatatakse volikogu esimesel lugemisel.

LKS § 9 lg 3 kohaselt avaldab kaitse alla võtmise menetluse läbiviija (Tori Vallavalitsus) teate loodusobjekti kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla võtmise algatamise kohta kohalikus ajalehes. LKS § 9 lg 4 on sätestatud teave, mida kaitse alla võtmise teade peab sisaldama.

Tammiste metsa kaitse alla võtmise menetluse raames toimub kõikide huvitatud osapoolte seisukohtade koondamiseks avalik arutelu. Avalik arutelu toimub avaliku väljapaneku perioodi lõpus.

LKS § 9 lg 71 näeb ette, et loodusobjekti kaitse alla võtmise menetluses ettepanekute või vastuväidete esitamisel tuleb märkida selgelt väljendatud ettepanek või vastuväide ning põhjendused:

- 1) loodusväärtuste esinemise või puuduste kohta;
- 2) kaitsekorra põhjendatuse kohta;
- 3) info kehtivate haldusaktide või pooleliolevate haldusakti andmise menetluste kohta, mis võivad mõjutada loodusobjekti kaitse alla võtmist;
- 4) muud olulised asjaolud, mis võivad mõjutada loodusobjekti kaitse alla võtmist.